

Д. Ю. Вінтаєв, Н. С. Вінтаєва

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Україна

АКВАРЕЛЬ ЯК МОБІЛЬНА ТЕХНІКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Архітектура як вид мистецтва – це особлива форма художнього мислення, що потребує вміння виражати творчі ідеї у візуальному вигляді. Для вирішення професійних завдань і втілення творчих задумів архітектора необхідно володіти знаннями і вміннями як рисунку, так і живопису. Завдяки мобільним якостям, акварельний живопис сформував особливе значення в процесі архітектурного навчання.

Ключові слова: архітектура, акварельний живопис, мобільна техніка, мистецтво, середовище

Постановка проблеми

Живопис аквареллю в сучасному прояві виник порівняно недавно – наприкінці XVIII - початку XIX ст. До цього часу були вироблені методи та технічні прийоми, що забезпечили його розквіт і широке визнання.

Великі майстри акварелі працювали в Англії, це - У. Тернер, Р. Бонингтон, Дж. Констебл. У Франції аквареллю писали О. Домье, Т. Жеріко, Э. Делакруа. Чудові зразки мистецтва акварелі в жанровому живописі, і в портреті залишили в той період російські художники К. Брюллов, П. Соколов, П. Федотов та інші.

Наприкінці XIX ст. акварель набула нових якостей в роботах І. Рєпіна, В. Серова, В. Сурикова, М. Врубеля. У добутках цих майстрів техніка виконання стала більш вільною і темпераментною. Аквареллю писали й українські художники XIX сторіччя: Т. Шевченко, Л. Жемчужников, І. Соколов, К. Трутовський, С. Васильковський та багато інших.

В наш час важко назвати живописця, графіка, скульптора, архітектора, що протягом життя не зверталися у своїй творчості до техніки акварелі.

Широко відомо, що у всіх архітекторів на рівні пошуку ідеї проекту рисунок, живопис, навіть скульптура складають так звану «професійну творчу кухню», де відточується відчуття пропорції, гармонії, кольору, композиції, об'єму та простору. Саме від ступеню оволодіння подібними «інструментами» і залежить майстерність зодчого, його професіоналізм і якість творів архітектури.

Століття комп'ютеризації оголило проблему образотворчих дисциплін у професійній підготовці архітекторів. Безліч комп'ютерних програм відволікають студентів від творчого процесу пошуку ідеї шляхом графічного чи кольорового зображення.

Головною метою образотворчих дисциплін і технік є збагнення гармонії навколишнього світу і

поширенні її закономірностей на архітектурний творчий процес; надання фундаментальних, базових знань і практичних навичок образотворчої майстерності, навичок вільно володіти засобами, методами і техніками художньої майстерності в роботі з натури, по пам'яті і уяві для вирішення професійних завдань і втілення творчих задумів архітектора.

Формування архітектури в реальному середовищі виділяє процес пізнання предметно-просторового середовища образотворчими засобами рисунку і живопису.

Мобільність акварельного живопису стає незамінною в навчальному процесі архітектора [1].

Огляд використаної літератури

Дослідження виконано на основі різних за характером і змістом джерел.

Розглянута творчість французьких майстрів акварелі XIX століття Поля Делароша, Ежена Делакруа, Анрі Жозефа Арпіньє, Поля Сезана [2].

Розповсюдження акварельного живопису зв'язано з творчістю членів об'єднання «Мир искусства» А. Бенуа (1870—1960), Л. Бакста (1866—1924), И. Білібіна (1876—1942), К. Сомова (1869—1939), акварелями поета Максиміліана Волошина (1877—1932) [3].

Мальовничо-образні, технічні та мобільні можливості акварельного живопису розглянуто у творчості майстрів акварелі XX століття Н. Тирси, С. Герасимова, О. Дейнеки, С. Захарова, Г. Верейського, В. Конашевича, О. Самохвалова, С. Фонвізіна та інших [4].

Аналіз сучасного акварельного живопису проведено на тлі проекту Першої всеукраїнської та міжнародної виставки «Море акварелі» (Одеса, 2016р.).

Формулювання мети статті

Визначити можливості акварельного живопису в процесі пізнання предметно-просторового середовища. Розглянути мобільні якості акварелі в професійному навчанні та творчості архітекторів.

Виклад основного змісту

Вивчення історії архітектури, добутків видатних архітекторів минулого й сьогодення незаперечно доводять нерозривність органічних зв'язків архітектури й образотворчого мистецтва. У добутках кожного з видатних архітекторів закладені докази спорідненості архітектури й образотворчого мистецтва, зокрема акварельного живопису. Так творча спадщина знаменитого харків'янина О.М. Бекетова (1862-1941) не обмежується архітектурними спорудами нашого міста. Значним є також його доробок як художника-аквареліста, і це є закономірним, адже архітектурна будівля потребує тонкого і вдумливого розташування у міському середовищі.

У своїх акварелях архітектор приділяв увагу передачі рельєфу місцевості, передачі атмосферних явищ, а також краси рослин і квітів, які він стилізував декоративним чуттям художника-архітектора, перетворюючи на вишукані ліпні прикраси фасадів будинків та оздоблення інтер'єрів [4].

Завдяки живопису та графіці О.М. Бекетова, ми можемо усвідомити багатогранність таланту великого архітектора-митця.

Сучасна акварель – найбільш живий і рухливий вид живописної техніки, здатної передати вільний рух руки художника, що перетворює, як по чародійству, розпливчастий слід від пензля в морську гладь чи блакить неба, безладно кинуті мазки у тремтіння листя... Саме ця властивість акварелі найбільше відрізняє її від інших живописних технік. Акварель надихає сучасних майстрів своєю чистотою, прозорістю, яскравістю на максимальне використання її живописних властивостей.

Спочатку акварель була розмежована – як вид мистецтва і як техніка. Акварельну техніку охоче використовували у своїх роботах художники-графіки. Поступово акварель відокремилася від акварельних ілюстрацій, від плаката, карикатури, сценографії та ін., тобто знайшла свою суцільно станкову природу і поступово визначилася як самостійний, «коштовний» вид мистецтва ХХ століття.

Коротка біографія сучасної акварелі досить самостійна і не синхронна з течіями, що відбулися як у живописі, так і в графіці, тому що акварель прагнула пізнати сама себе, вирішуючи свої завдання від підфарбування, від учнівства до професійної живописної зрілості. Етюдний напрям дав величезний поштовх у розвитку технічних можливостей акварелі. Етюдний рух виник в часи радянських новобу-

дов, безліч творчих груп, що поєднували художників з усіх союзних республік, роз'їхалися по країні, а водня фарба була завжди незамінна і зручна художнику в поїздках. Результати цього руху дозволили організувати республіканські, а в 1965 році і першу всесоюзну виставку акварелі.

З того часу виставки акварелі стали традиційними, кожна з них відзначала яскраві, очевидні зрушення в цьому виді мистецтва. Виставки акварелі свідчили, що акварель являє собою складну структуру, яка включає різні, внутрішньо не схожі види творів. Підтвердження цьому є роботи майстрів-корифеїв української акварелі О.Шовкуненка, Н.Глуценка, С. Григор'єва, Я. Басова, О. Артамонова та інших. Працюючи аквареллю, максимально розкриваючи її технічні можливості, ці художники досягли образності, емоційності, широти художньої мови. Експериментуючи, майстри акварелі виробили свої власні «секрети» письма: сполучення акварелі й мила, воску, набризгів та інших технічних винаходів.

Інтенсивність процесів, «пережитих» аквареллю за минуле століття, стала вираженням духовного росту художників: від спроб – до майстерності, від фіксації природи – до світу образів, від вигаданості – до ширості.

За цей час художники, які працюють у техніці акварелі, розкрили мальовничо-образні можливості акварельного живопису, підняли його престиж серед інших видів образотворчого мистецтва. Поліфонія колірного звучання акварелі стала настільки багатою, настільки повнокровні її живописні ефекти, що вони не поступаються олійному чи темперному живопису, а змістовна закінченість багатьох акварелей – до картини [5].

У наш час професійна підготовка архітектора містить курси рисунку і живопису, що дає можливість придбати практичні навички і знання образотворчої майстерності. Майбутньому архітекторові необхідно володіти технічними можливостями акварелі.

Особливо цінним є мобільність, простота використання акварельної техніки – чиста вода, щільний папір, а фарби швидко сохнуть. Живопис акварельними фарбами потребує навичок, старанності, умінь добре використовувати переваги акварельної техніки. Навіть у фахових майстрів порушення техніки і старанності в використанні акварелі призводить до неохайного, неприємного вигляду кінцевого результату.

Під час навчання студенти пишуть аквареллю

- академічні постановки, в результаті яких пізнають «ази» живопису і можливості техніки;
- використовують акварель в архітектурному проектуванні;

- виконують етюди під час живописної (плерерної) і науково-дослідної практик.

Живопис аквареллю потребує від студента завзятої роботи, постійної практики і вправ, що дозволяють удосконалювати образотворчу майстерність, так необхідну в професійній підготовці архітектора.

Роботу аквареллю ведуть у певній послідовності, від світлого тону до темного. Роботу починають зі світлих тонів, бо прозора акварель не має перекриваючих якостей і світлі тони не можуть «перекрити» темні. Роль білої фарби виконують фрагменти білого паперу, не доторканні аквареллю.

Є два основні методи у використанні кольору паперу. Перший – залишити в потрібних місцях прогалини, другий – розкрити білі ділянки на вже зафарбованій поверхні, частково знявши фарбу. Зняти фарбу можна за допомогою чистого пензля або губки. Фарбовий шар, що висох, можна освітлити легким тертям наждачного паперу, що дозволяє створити ефект світла на воді або пом'якшити різні переходи тонів при передачі повітряної перспективи [6].

Вивчення предметно-просторового середовища вимагає великої участі груп образотворчих дисциплін. Живописна практика завершує цикл натурних вправ в аудиторії, сприяє удосконаленню образотворчої майстерності, систематизації ефективних прийомів відповідно до специфіки професійної діяльності архітекторів.

Студенти вчаться професійно володіти різноманітними засобами зображення, як в рисунку, так і в акварельному живописі:

- виражати свої думки, використовуючи головні принципи моделювання тривимірної форми на площині аркуша засобами рисунку і акварельного живопису;

- стимулювати просторово-образне мислення студента засобами акварельного живопису;

- визначати великі тональні та кольорові співвідношення;

- передавати стан освітленості й колориту просторового середовища залежно від часу доби (ранок, день, вечір) та погодних умов (сонячний чи похмурий день);

- з'ясування законів повітряної (колірної) перспективи.

- засвоєння технічних можливостей акварельного живопису для передачі тривимірного об'єму, матеріалу і простору реального середовища на площині аркушу паперу [7].

Висновки

Отже, мобільність технічних можливостей акварельного живопису в професійному навчанні та творчості архітекторів сприяє:

- розвитку живописної майстерності;

- системним практичним знанням і вмінням для вирішення професійних завдань архітектора;

- можливості професійного дослідження архітектурно-просторового середовища;

- осмисленню, що архітектура як вид мистецтва – це особлива форма художнього мислення, що потребує вміння виражати творчі задумки у візуальному вигляді;

- розвитку творчого потенціалу архітектора.

Таким чином, мобільність акварельної техніки живопису сформувала особливе значення в процесі архітектурного навчання і дає підстави дійти висновку, що живопис у складі інших дисциплін сприяє формуванню професійних якостей архітектора.

Література

1. Злобин, В.И. *Изобразительная деятельность – средство познания пространственной среды.*[Текст] / В.И. Злобин – Х.: Основа,1991. – 88 с.
2. Долт, Ф. *Французская акварель XIX века.* [Текст] / Франсуа Долт– М.: Искусство, 1981. – 178с.
3. *Акварель.* [Текст]: *Большая советская энциклопедия : [в 30 т.]; гл. ред. А. М. Прохоров. — 3-е изд. — М. : Советская энциклопедия, 1969—1978.*
4. Вазари, Дж. *Жизнеописание наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих.* [Текст]: Т.1 /Дж. Вазари – М.: Астрель: АСТ, 2001. – 560с.
5. *Современная советская акварель.* [Текст] / Автор вступ. ст. В. И. Володин, составитель Н. А. Володина. - М., Советский художник, 1983.-3 с.
6. Горбенко, А.А. *Акварельная живопись для архитекторов.* [Текст] / А.А. Горбенко. - Киев: Будівельник, 1982. – 128с.
7. Волков, Н.Н. *Цвет в живописи.* [Текст] / Н.Н. Волков – М.: Искусство, 1984. – 320с.

References

1. Zlobin, V. (1991). Pictorial activity is a means of spatial poznaija Wednesday. -H.: Osnova, 88.
2. Dolt, Francois. (1981). French watercolours of the XIX century. – Moscow: Iskusstvo,178.
3. Watercolor. (n.d.) *The Great Soviet encyclopedia* 30 tons. Chief editor A. M. Prokhorov.M. Soviet encyclopedia, 1969—1978.
4. Vazari, Dzh. (2001). A biography of the most famous painters, sculptors and architects: vol. 1. – М.: ASTrel: AST, 560.
5. Soviet contemporary watercolor. (1983). The author joined article V. I. Volodin, the originator of N. A. Vo-lodin. М., Soviet art, 3.
6. Gorbenko , A. (1982). Akvarelnaâ painting for arhitektorov. Kyiv: Builder, 128.
7. Volkov, N.N. (1984). Colour in painting. -Moscow: Iskusstvo, 320.

Рецензент: доктор мистецтвознавства, професор О.Ю. Оленіна, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Україна.

Автор: ВІНТАЄВ Дмитро Юрійович
член Національної спілки художників України
ст. викладач
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
E-mail – dmitrijvintaev@gmail.com

Автор: ВІНТАЄВА Наталя Сергіївна
член Національної спілки художників України
доцент
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова
E-mail – vintaeva58@gmail.com

WATERCOLORS AS A MOBILE TECHNIQUE OF INVESTIGATION OF THE SUBJECT-SPATIAL ENVIRONMENT

D.Y. Vintaev, N. S. Vintaeva

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

Architecture as an art form is a special form of artistic thinking, requiring the ability to express creative ideas in a visual form. To solve professional problems and implement the creative intentions of the architect, it is necessary to have the knowledge and skills of both drawing and painting. Watercolor painting, due to its mobile qualities, has formed a special value in the process of architectural education.

The main goal of the visual disciplines and techniques is to comprehend the harmony of the environment and the distribution of its laws to the architectural art process, to provide fundamental, basic knowledge and practical skills of fine art, skills to freely own the means, methods and techniques of artistic skill in working with nature, from memory and imagination to solve professional problems and implement the creative intentions of the architect

It is widely known that drawing, painting, even sculpture constitute the so-called "professional creative cuisine", where the sense of proportion, harmony, color, composition, volume and space is honed. It is from the degree of mastering such "tools" that the mastery of the architect, his professionalism and the quality of the works of architecture depend.

The formation of architecture in a real environment highlights the process of cognition of the subject-spatial environment by the visual means of drawing and painting. Watercolor painting is indispensable in the educational process of architects.

Due to mobile qualities, watercolor develops the picturesque students' mastership; stimulates the professionalism of architects; reveals the possibilities of professional research of the architectural and spatial environment, develops the creative potential of the architect.

Keywords: *architecture, watercolor painting, mobile technology, art, environmet*